

Barcelona dissenya Almacelles

Lligams històrics entre la capital catalana i la vila il·lustrada del segle XVIII

Plaça de la Vila d'Almacelles i estàtua de l'arquitecte Josep Mas Dordal

Almacelles, amb els seus 7.000 habitants i voltada d'importants vies de comunicació es conforma com la capital de la subcomarca del Pla de la Llitera, en el sector nordoest del Segrià, i –ara com ara- una de les viles més puixants de les Terres de Lleida.

Sens dubte, el caràcter de la seva història i les vicissituds viscudes al llarg dels seus darrers 2.000 anys en què hi ha constància de pobladors en el seu terme, han fet d'aquesta vila una de les que compta amb més personalitat i de les més excepcionals; molt especialment la seva concepció urbanística i arquitectònica gestada a finals del set-cents seguint els paràmetres de la Il·lustració. Aquest fet li ha valgut que el seu Centre Històric del segle XVIII hagi estat declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Els precedents: una mica d'història de l'Almacelles medieval

Terra habitada des de fa més de dos mil anys, els primers pobladors ibers il·lergets ja s'arreceraven vora del turó més emblemàtic de la vila: el Vilot. Fou lloc de parada i fonda molt important en temps dels romans. Ells van construir la via romana que passava pel nostre terme i que anava de Tarraco fins a Osca. Hom pot veure una rèplica i un fragment original dels mil·liaris romans que senyalitzaven aquesta via i que fou feta en temps de l'Emperador Claudi, a principis del segle I després de Crist.

Fou vila important en temps dels musulmans. L'Almanzil àrab també s'estenia pel tossal del Vilot i, possiblement, s'hi edificà un petit bastió de defensa dalt del cim, de la mateixa manera que a Saidia, l'actual Saira, i de la qual encara resta part de la fortalesa andalusina i de la torre de guaita.

Restes de l'antiga fortalesa andalusina de la Saira

Amb l'arribada de Ramon Berenguer IV, els musulmans fugiren (1149) i es repoblà amb gent vinguda sobretot dels Pallars, atrets per uns privilegis força interessants que els concedí Alfons I a les acaballes del segle XII. Al 1305 es fixa definitivament la frontera entre ambdós territoris, el de Catalunya i el d'Aragó, en la Clamor d'Almacelles, línia divisòria que ens ha arribat fins als nostres dies.

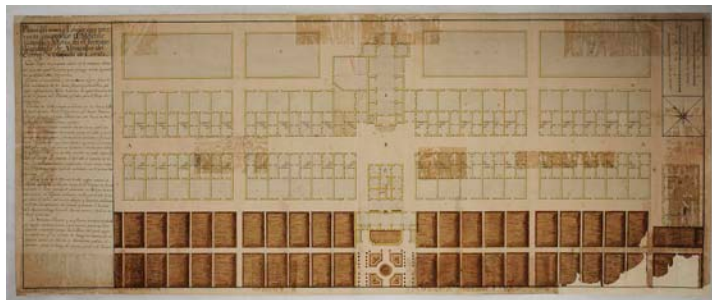
L'edat Mitjana, malgrat les pestes, fams i bandolers va consolidar la vila com un lloc de pas importantíssim, especialment per formar part d'una carrerada reial medieval; a la qual hi acudien anualment força ramaders a fer péixer els seus ramats en aquestes planes riques en pastures.

Aquesta relativa pau s'estroncà d'arrel amb la Guerra dels Segadors. Almacelles es fa súbdita de França a favor del rei Lluís XIII. Al ser terreny fronterer es converteix en un camp de batalla vital on, després de dotze anys de guerra (1640 - 1652), l'únic que hi quedarà seran les ruïnes de la població i la victòria de Felip IV.

Romandrà quasi un segle despoblada fins que un ric comerciant barceloní, en Melcior de Guàrdia i Matas, decidí adquirir aquests terrenys a la Corona, de la mà del rei Carles III, i refer-hi una nova vila a l'estil il·lustrat que tant es portava al segle XVIII. Al 1771 els plànols de la nova Almacelles ja estaven enllestits i s'encarregà l'arquitecte de Barcelona, Josep Mas Dordal, autor d'obres tan emblemàtiques com el Palau Moja o la basílica de la Mercè, ambdós obres a la Ciutat Comtal. Aquest dissenyà un poble nou sota un nou concepte urbanístic. Va desenvolupar amb gran enginy el sistema de quadrícula molt abans que a la ciutat de Barcelona es desenvolupés el pla de l'Eixample d'Ildefons Cerdà. En el planejament urbanístic s'hi observà el carrer central –coneguts actualment com a carrer Major i carrer de la Mercè-, i a banda i banda del temple parroquial quatre illes de cases, de les què destaca, encara actualment, la Casa de Cal Clara i part del què fou palau dels Barons d'Esponellà, residència del Senyor d'Almacelles en les seves estades a la vila que havia manat repoblar.

El Rei Carles III

Plànol de la nova Almacelles projectada per Josep Mas Dordal (1771)

Poc a poc, el poble s'anava fent gran. Venia gent de l'Urgell, de les Garrigues i de la Noguera, fins que una altra guerra, la del Francès, feu que Almacelles tornés a dependre, aquest cop en contra de la seva voluntat, de l'Imperi Francès de Napoleó. Molts fugiren a Lleida, i un cop expulsats els francesos al 1814 i guanyada la guerra, tornaren a les seves llars.

El segle XIX acabà amb l'arribada del tren a la població (1861), notables millores a la vila, un considerable augment demogràfic i un desig que es compliria poc després de començar el segle XX: la construcció del Canal d'Aragó i Catalunya.

Al 1910 s'inaugurà el tram català d'aquest canal i la vida d'Almacelles va fer un canvi radical. El reg de totes aquelles extensions ermes va fer que acudissin centenars i centenars de nous pagesos que deixaven les seves penúries i decidien provar sort en aquell nou territori. Així, es

triplicà la població en poc menys de vint anys, i s'assoliren els tres mil dos-cents habitants pels volts dels anys trenta.

La Guerra Civil Espanyola incidí, sens dubte, negativament en aquest desenvolupament iniciat al 1910, però potser no tant com en altres viles veïnes; i es progressà a un ritme superior a l'esperat, esdevenint Almacelles –avui per avui– en una de les ciutats més puixants de les Terres de Lleida.

Aspecte de l'Almacelles actual: una retícula perfecta

Almacelles, la Barcelona de Ponent?

Molta gent no coneix que foren tants els vincles entre les ciutats de Barcelona i Almacelles, dues ciutats unides per la seva història, que van fer possible que l'any 2005, en el marc solemne de la Sala de les Cròniques de l'Ajuntament de Barcelona, se signés un conveni de col·laboració i agermanament entre ambdues ciutats, a fi de potenciar i difondre els lligams històrics i culturals comuns a les dues poblacions.

Els motius d'aquest agermanament ve determinat per diversos lligams històrics, socials i antropològics que, ja des del segle XVIII, es van fer notòriament palesos. Aquests lligams són excepcionalment únics i sense cap altre precedent conegut fins a la data. Vegem alguns d'aquests punts en comú.

- El fundador i repoblador de la nova Almacelles durant la segona meitat del segle XVIII, fou el ric hisendat barceloní **Melcior de Guàrdia i Matas**, que alhora era membre de pes de la Junta de Comerç de Barcelona, ciutadà honrat de la Ciutat Comtal, Tresorer en Cap de la Reial Audiència de Barcelona, a més de fundador de la Conferència físico-matemàtica experimental i de l'Escola de les Nobles Arts de la Junta de Comerç.
- El disseny i planificació de la nova ciutat d'Almacelles es cou des de Barcelona per encàrrec de Melcior de Guàrdia al més prestigiós dels arquitectes barcelonins d'aquella època: en **Josep Mas Dordal**. Aquest fou autor, a més del disseny quadriculat, racional i simètric de la nova vila a l'estil del barri de la Barceloneta (ambdós contemporanis en el temps i únics exemples d'urbanisme propi de la Il·lustració) del Palau Moja de la Rambla, de la basílica de Ntra. Sra. de la Mercè, de l'ampliació del Palau Episcopal de Barcelona, de l'església de Sant Vicenç de Sarrià o de l'ampliació de l'església i convent del Bon Succés, entre altres.

Estàtua de Josep Mas Dordal a la plaça de la Vila d'Almacelles

- Melcior de Guàrdia aporta elements tradicionals pròpiament barcelonins com ara establir **Ntra. Sra. de la Mercè** com la patrona d'Almacelles, fer la col·locació de la primera pedra de la nova població el dia 24 de setembre de 1773, tot coincidint amb aquesta onomàstica, o donar-li el nom d'Almacelletes al nucli agregat de la Saira, imitant l'exemple seguit a Barcelona, amb la designació de Barceloneta al nou barri sorgit prop del port.

Escut de la Junta de Comerç de Barcelona (1763), de la què en Melcior de Guàrdia en formava part

- La repoblació de la nova Almacelles es nodreix de colons vinguts d'arreu de Catalunya, si bé els càrrecs de pes i responsabilitat en la gestió de la nova població recauran en barcelonins. És el cas de la família dels **Aldabó**, procedents de la mateixa ciutat comtal i en la què recaurà la primera alcaldia de la nova Almacelles, designant al Sr. Sebastià Aldabó com a primer batlle el 1774. Altres barcelonins il·lustres que tindran presència a la nova població seran els comerciants **Jacint Clavell i Albareda** (col·lector d'impostos als nous pobladors i un dels membres més destacats del gremi de fusters

de la Barcelona del XVIII), **Erasm Sabater** (administrador de finques), **Francesc Espar i Auró** (important representant dels metal·lúrgics de la Ciutat Comtal del set-cents), **Joan Codina**, **Miquel Serra** (notari i testaferrero de Melcior de Guàrdia), **Andreu Pedrerol** (reconegut picapedrer barceloní i col·laborador de Josep Mas) i el mateix **Josep Mas Dordal**, a qui se li paga part de les minuts com a arquitecte amb una casa - encara existent avui en dia- i una finca.

- Curiosament, la major part de barcelonins que s'establiran a Almacelles, tindran casa pròpia i residiran en la part més noble de la nova vila, part que coincidirà amb el **carrer de la Mercè**. Aquestes cases pairals tindran notables diferències amb la resta d'edificacions del carrer Major, l'altre eix important de la vila; ja que seran notòriament més amples, més grans i amb més serveis. Cal destacar que gran part d'aquestes cases encara es conserven en l'actualitat i que s'ha dut a terme una exhaustiva catalogació per tal de preservar-les.

Cases al carrer de la Mercè. En primer terme, la Casa Clara

- Posteriorment a la primera fase de repoblament, Almacelles sempre ha estat força unida a Barcelona. De fet, el fill de Melcior de Guàrdia i Matas, en **Melcior de Guàrdia i Ardèvol** compartí el senyoriu d'Almacelles amb el de l'alcaldia de Barcelona, entre el 1812 i el 1814. Altres barcelonins il·lustres d'Almacelles han estat **Albert Lleó i Dubosch**, terratinent d'Almacelles que va fer la primera concentració parcel·lària a finals del segle XIX o el doctor **Lluís de Despujol i Ricart**, canonge i fill dels marquesos de Palmerola i barons del Fonollar que va introduir el cultiu de l'arròs al terme d'Almacelles a mitjans del segle XX.

Retrat atribuït a melcior de Guàrdia i Ardèvol, alcalde de Barcelona entre 1812 i 1814 i Senyor d'Almacelles

Curiós reportatge portuguès comparatiu entre les ciutats d'Almacelles i Barcelona

Què veure?

El Centre Històric

Declarat Bé Cultural d'Interès Nacional el 2007. Destaca per la seva excepcionalitat i per ser l'únic exemple de població projectada i construïda segons els paràmetres de la Il·lustració del segle XVIII. Tres foren els personatges principals que van dur a terme aquesta empresa: el rei Carles III que posà a la venda el despoblat d'Almacelles, el ric comerciant barceloní Melchior de Guàrdia i Matas que se'l va fer seu amb un projecte ambiciós de repoblament, i l'arquitecte barceloní Josep Mas Dordal, autor del projecte i de molts dels edificis més emblemàtics de la Barcelona del set-cents.

La plaça de la Vila d'Almacelles i els Porxos

La plaça de la Vila, el carrer Major i el carrer de la Mercè

D'aquest Centre Històric del segle XVIII destaca per les seves dimensions la plaça de la Vila. Aquesta està presidida per l'església parroquial de Nostra Sra. de la Mercè, en una banda (1774-1787) i l'edifici porticat de caire neoclàssic, on s'hi troba la Casa de la Vila, per un altre (1868-1873). En un dels extrems de la plaça s'hi pot trobar una estàtua en bronze de l'arquitecte de la nova població, en Josep Mas Dordal.

Dins aquest àmbit de l'Almacelles del segle XVIII, també cal tenir en compte un tram del carrer Major, d'on destaquen les úniques naus que queden dempeus del que va ser el **Palau dels Barons d'Esponellà** o Casa del Senyor (núm. 28 i 30), la **Casa de les Sitges** o Pòsit General de la Població (núm. 5) o altres de particulars en procés de restauració.

Del carrer de la Mercè, el tram orientat cap a Ponent des de la plaça de la Vila, destaquen edificis d'aquesta època com la **Casa de Cal Clara** (núm. 19), **Cal Bisart** (23) o la mateixa casa que se li concedí a l'arquitecte Josep Mas Dordal en concepte de pagament pels seus treballs (núm. 27).

Cases del segle XVIII al carrer de la Mercè d'Almacelles

Una altra panoràmica de la plaça de la Vila

L'església parroquial de Nostra Sra. de la Mercè

Edifici de caire neoclàssic que presideix la banda nord de la plaça de la Vila. Projectada per l'arquitecte Josep Mas Dordal, la va dotar d'una sobrietat i una simplicitat clàssica i molt academicista. Destaca la rosassa de la façana principal i la portalada emmarcada per unes pilastres adossades al mur amb un frontó triangular al capdamunt de la porta d'entrada. El campanar originari es va enderrocar després de la Guerra Civil i se substituï per un de maó massís, obra de l'arquitecte lleidatà Mariano Gomà Pujadas.

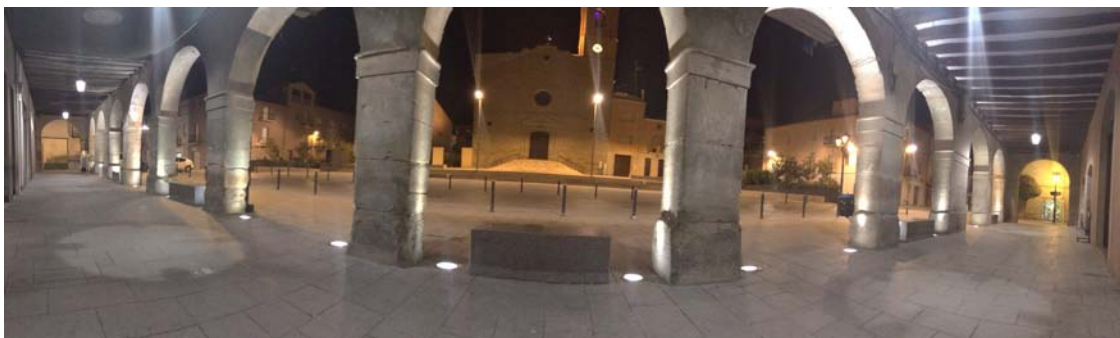

Carrer Major, en el seu tram del segle XVIII

Porxos de la Vila

Edifici porticat de caire neoclàssic ubicat en l'espai on originàriament havia d'haver-se construït el Palau dels Barons d'Esponellà. Obra de l'arquitecte lleidatà Blai Lamolla, es van començar a bastir cap al 1868 i no es van finalitzar en la seva totalitat fins als anys vint del segle passat.

Panoràmica dels Porxos de la plaça de la Vila

L'edifici Consistorial

Situat en l'extrem oriental de la zona porticada, és interessant de veure els grans murals al fresc que es troben a la planta baixa de l'edifici. Obra de l'artista targarí Josep Minguell. Representen l'Almacelles medieval d'una banda i l'Almacelles que reneix al segle XVIII de l'altra. També trobem una interessant obra escultòrica d'aquest mateix artista a la rotonda de l'avinguda de Sucs amb la dels Esports, coneguda com la **Porta de Ventafarines**.

Les Rambles d'Almacelles

Llarguíssim passeig d'1,2 Km de llarg. El passeig per excel·lència dels almacellencs. Una avinguda amb passeig central que va des de l'estació de ferrocarril fins a la mateixa falda de la Serra de l'Olivar.

Fou concebuda per l'arquitecte José Benedicto en el primer projecte d'eixample de la ciutat que se li va encomanar des de l'Ajuntament el 1909. Tot i això, no es van començar a urbanitzar els primers dos trams fins l'any 1970 segons un projecte de l'arquitecte Àngel Mejón.

Les Rambles, més d'1 Km de passeig ininterromput i centre neuràlgic de la nova Almacelles

Rambla de Catalunya

Comença a l'estació de ferrocarril i arriba fins a la seva cruïlla amb el carrer Major. En aquest tram trobem l'únic monument que es va aixecar en commemoració del **centenari de la Volta Ciclista a Catalunya** i que s'inaugurà el 2011 al mateix lloc on tingué l'arribada d'una de les etapes de la Volta a Almacelles el 1976. Al tram final destaca el monument Nominas Mudas, de l'arquitecte Lluís Guasch i que tothom el coneix per les **Quatre Barres**. És el lloc escollit per fer l'ofrena floral cada 11 de Setembre.

Rambla de la Generalitat

Passada la font monumental que fa de rotonda en la cruïlla del carrer Major amb les rambles, ve la Rambla de la Generalitat que s'estèn fins a trobar-se amb el carrer de Joan Maragall. En aquest tram s'hi troba el **monument a la sardana**, obra en ferro de l'escultor local Ramon Mur i inaugurada el 2003. Prop d'aquest indret cal esmentar també el **Parc de l'Aigua**, un espai verd que combina els estancs amb sortidors d'aigua amb parterres i zona arbrada.

Rambla de la Il·lustració

La gran **Tribuna del Palau dels Barons d'Esponellà** ens fa d'arc triomfal a aquest tram de Rambla, un dels darrers en urbanitzar-se. Un cop enderrocat l'antic palau el 1955, només es conservaren algunes peces que conformaven l'antiga tribuna monumental d'una de les galeries de la mansió del senyor d'Almacelles. Afortunadament, es van poder localitzar i recol·locar novament en aquest espai, tot formant una magnífica porta d'entrada a aquest tram del passeig.

Tribuna de l'antic Palau dels Barons d'Esponellà d'Almacelles reconstruïda en la Rambla de la Il·lustració

A pocs metres hi trobarem una de les fonts monumentals més conegudes i fotografiades de la nova Almacelles: **La font d'Atena**. Una font allargada esglaonada que acaba en una làmina d'aigua presidida per l'estàtua en bronze daurat de la deessa Atena, protectora de les ciutats i símbol de la saviesa.

Font d'Atena

La Rambla de la Il·lustració finalitza en la gran rotonda coneguda com la **Plaça de les Llums**; cruïlla de les rambles amb l'Av. de Josep Mas Dordal, el gran eix viari est-oest de l'eixample sud de la població. Aquesta plaça està presidida per l'**obelisc** més alt de Catalunya (23 metres) i rememora els primers 38 colons que van venir a repoblar Almacelles el 1773.

L'Obelisc de la Plaça de les Llums d'Almacelles, l'obelisc més alt de Catalunya

El Parc d'Europa

A tocar de la Rambla de la Il·lustració trobem el **Parc d'Europa**, un espai públic posat en funcionament en 2012, de 2,5 Ha., amb un llac de 3.000 m² de 60 metres de diàmetre i conformant un espai de zona verda i esbarjo, el més gran de que disposa la localitat. En ell es pot fer un recorregut per la Història d'Europa des de la Prehistòria fins als nostres dies i encara cap al futur, a través d'uns elements escultòrics d'acer amb informació troquel·lada i uns Qr que enllacen amb la informació relativa a l'escultura i període de que es tracti. És un equipament potent i amb vocació de ser punt de referència de la vila adreçat a tothom però molt especialment a aquelles persones que gaudeixen en més ocasions i intensitat dels espais públics, els nens, els joves i la gent gran en combinar elements estàtics amb d'altres dinàmics i encara interactius que fan del parc un lloc per gaudir la tranquil·litat oferint alhora possibilitats de lleure, esport i esbarjo.

Parc d'Europa d'Almacelles i llac

Visites guiades pel Parc d'Europa

El Parc d'Europa i l'entorn de la Plaça de les Llums

El Museu d'Arquitectura i Urbanisme Josep Mas Dordal

Referència de l'estudi i coneixement del món de les ciutats i l'urbanisme; molt especialment, del que es va desenvolupar a partir dels segles XVII i XVIII sota el paraigua del corrent anomenat Il·lustració i del què són un viu exemple ciutats com Almacelles.

El primer a destacar és la pròpia seu del Museu: l'antic Col·legi Pitàgores i abans Liceu Escolar d'Almacelles; una institució lligada al pedagog lleidatà Frederic Godàs que va establir una delegació a la vila el 1916. L'edifici, del 1919, és obra de l'arquitecte lleidatà Joan Bergós i Massó, deixeble d'Antoni Gaudí, fet pel qual li atorgà elements arquitectònics força curiosos i destacats. A la mateixa plaça d'entrada al Museu podrem veure una reproducció del **mil·liari romà** del s. I dC que es trobà al terme d'Almacelles el 1883 i que constata el pas d'una important via romana pel nostre municipi.

L'antic Col·legi Pitàgores, ara seu del Museu d'Arquitectura i Urbanisme Josep Mas Dordal

Imatges de l'interior del Museu d'Arquitectura i Urbanisme Josep Mas Dordal d'Almacelles

+ INFO

MUSEU D'ARQUITECTURA I URBANISME JOSEP MAS DORDAL D'ALMACELLES

**C/ Pitàgores, 2
25100 ALMACELLES (Lleida)**

Tel.: 973 74 20 01

Exposició permanent dels fons del Museu
Centre d'Interpretació de l'evolució històrica de l'urbanisme i l'arquitectura al llarg dels temps
Projeccions d'àudiovisuals educatius sobre la història d'Almacelles

Horari:

Hivern (de l'1 d'octubre al 30 d'abril)

Dilluns tancat

Dimarts, només tardes de les 17 a les 20 hores

De dimecres a divendres, matins de 10 a 14 hores i tardes, de les 17 a les 20 hores

Dissabtes, matins de 2/4 de 12 del migdia a 2/4 de 2 de la tarda i tardes, de les 17 a les 20 hores

Diumenges, només matins de 2/4 de 12 del migdia a 2/4 de 2 de la tarda

Estiu (de l'1 de maig al 30 de setembre)

Dilluns tancat

Dimarts, només tardes de 2/4 de 6 de la tarda a 2/4 de 9 del vespre

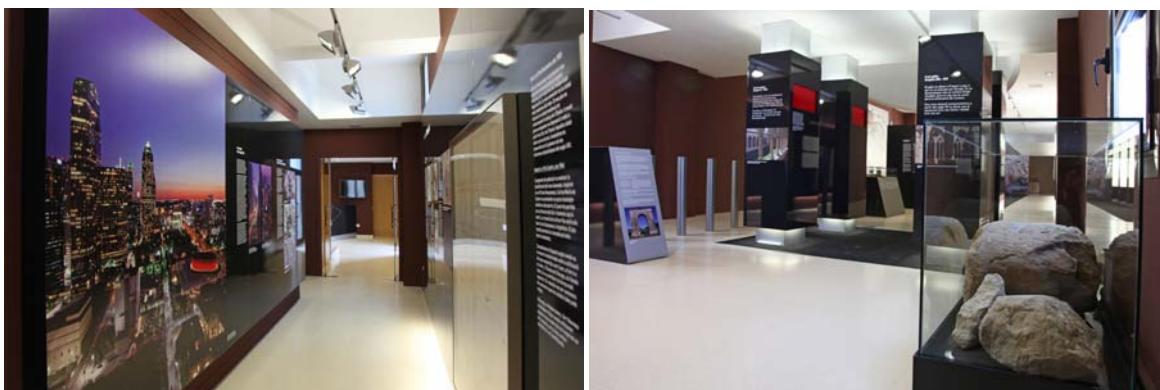
De dimecres a divendres, matins de 10 a 14 hores i tardes, de 2/4 de 6 de la tarda a 2/4 de 9 del vespre

Dissabtes, matins de 2/4 de 12 del migdia a 2/4 de 2 de la tarda i tardes, de 2/4 de 6 de la tarda a 2/4 de 9 del vespre

Diumenges, només matins de 2/4 de 12 del migdia a 2/4 de 2 de la tarda

HI HA EXPOSICIONS TEMPORALS

El Museu d'Arquitectura i Urbanismes "Josep Mas Dordal", és un equipament posat en funcionament en 2013, que s'ubica a les antigues escoles "Pitàgores" i l'antic Liceu Escolar d'Almacelles, d'estil modernista tardà i noucentista, conté un fons museístic que ubica la vila en el context del seu disseny i de construcció "ex novo", la etapa il·lustrada, a partir de l'encàrrec que D. Melcior de Guàrdia, Senyor d'Almacelles, li fa al Mestre d'Obres de l'Ajuntament de Barcelona D. Josep Mas Dordal. El MAU explica el procés d'urbanització humana occidental fins a arribar a la il·lustració, moment en el que naix la Vila d'Almacelles en el 1773 i presenta un seguit de mitjans audiovisuals amb els que s'explica aquest procés de l'evolució general, així com el naixement, l'encàrrec i fundació de la nova ciutat.

Imatges de l'interior del Museu d'Arquitectura i Urbanisme Josep Mas Dordal d'Almacelles

El Tossal de les Santes Creus

A tocar del Museu d'Arquitectura i Urbanisme hom hi pot veure el tossal de les Santes Creus, un dels dos gran turons que presideixen la vila, juntament amb el Vilot. Tot just en el punt on s'inicia el carrer del Nord amb aquest turó hi podem veure un conjunt escultòric format per les **antigues tapes de sitja** que es van trobar en els treballs de remodelació de la plaça de la Vila el 2010, un interessant conjunt de lloses de pedra amb forat al mig datades cap al segle XIX i que li donen a aquest espai una atmòsfera força curiosa.

Voltants de la plaça de Josep Carner

Si resseguim el camí de ronda que volta el turó de les Santes Creus ens trobarem amb **l'espai dedicat al mestre Jordi Boix**, el primer que hi hagué a la vila i que començà a impartir classes el 1840. Un bonic recorregut entre arbres, pins i baladres s'obre des d'aquest punt i ens mena a l'entrada principal del centre escolar Antònia Simó i Arnó, que es troba dalt del turó. A mig camí d'aquest recorregut també podrem gaudir d'una bonica placeta dedicada **al pedagog Frederic Godàs**, i uns metres més avall, seguint el carrer del Raval Alt, una altra plaça, aquesta dedicada al poeta i també professor **Josep Carner i Garriga**.

El Vilot

L'altre gran turó d'Almacelles. Símbol i referent del lloc on es trobava l'antiga Almacelles, d'arrels andalusines i desenvolupament medieval. Arrasada i despoblada durant la Guerra dels Segadors, encara podem veure i gaudir de l'interessantíssim **jaciment arqueològic del Vilot**. Allí podrem comprovar com era una part d'aquest poble: murs, carrers, empedrats, forns de calç, cisternes... Tot un llegat que ens farà retornar al món medieval en què Almacelles es conformà com un dels grans nuclis industrials en la fabricació de terrissa i ceràmica de la zona.

Jaciment arqueològic del Vilot

Als peus **del Vilot**, des del qual hom hi pot tenir les millors vistes de la població i de tota la Llitera aragonesa, també podrem gaudir d'uns dels parcs més concorreguts a l'estiu de la població: **el Parc del Vilot**. Aquesta zona verda recupera l'espai que durant anys i panys havien estat els antics dipòsits d'abastiment d'aigua de la població i després un abocador de runa. Ara, del que fou un dels dipòsits, se n'ha fet un llac i del que eren espais per a la brossa són una zona de gespa i d'arbres ideal per fer menjades i altres activitats a l'aire lliure.

El Parc del Vilot, un deliciós parc urbà ubicat en el que havia estat un antic abocador de runa

La fortalesa andalusina de la Saira

Si prenem el camí de la Saira i un cop arribem al turó situat a ponent del petit llogarret que va néixer a l'ensems de la nova Almacelles del segle XVIII com a Almacelletes, ens trobarem amb la Capirutxa. Un tossal en forma cònica que, amb els seus 351 metres d'alçada, es disposa com el punt més alt del terme d'Almacelles i un lloc estratègic de primer ordre des d'on controlar tot el Pla d'Almacelles, Alguaire i gran part del pre-Pirineu. Dalt del turó, però, es disposa la fortalesa andalusina de la Saira, datada possiblement cap al s. XI. Amb els treballs de recuperació d'aquest espai han tornat a sortir a la llum la muralla perimetral amb torres cantoneres que resguardaven la potent torre de guaita de planta quadrada que centrava el conjunt.

Altres indrets d'interès

A més dels ja mencionats, caldria citar altres llocs interessants com **l'ermita de la Verge de l'Olivar**, de factura recent però amb unes vistes privilegiades sobre la vila. Interessant és gaudir de l'aplec que es fa cada 1 de maig i on es rememora, en certa manera, la llegenda que diu com la Verge se li aparegué a Sant Jaume dins una cova, de camí cap a Sant Jaume de Galícia al seu pas per Almacelles.

Són interessants també edificis com **l'ermita de Sant Antoni Abad**, que presideix l'entrada est d'Almacelles des de l'any 1929 en un estil neoromànic; el **Centre Cultural**, de línies modernes i avantguardistes; la **placeta d'en Francesc Gassó** –creador i ànima màter de la Desfilada de Carrosses de la Festa de l'Aigua que es ve celebrant des del 1956- amb el seu mural gegantí de 180 metres quadrats, obra d'Oriol Arumí i Sam Àlvarez, o el recinte de les **Piscines Municipals**, un dels llocs més visitats de la població a l'estiu i referent de l'oci estiuenc des de 1974.

El Centre Cultural d'Almacelles

+ INFO

Per gaudir del passat romà de la població i del llegat que va deixar arran del pas d'una via romana per aquest terme, hom pot veure al pati principal del Museu d'Arquitectura i Urbanisme la rèplica d'un **mil·liari romà** trobat l'any 1883 prop de la població, en una expedició encapçalada pel Pare Llanas; així com un altre d'original trobat l'any 2000 també prop d'Almacelles, aquest dins el museu. Com a curiositat, també podrem veure una **recreació gegantina d'un estendard romà** que es troba al bell mig d'una de les rotondes d'accés a la població (sortida/entrada Almacelles sud des de l'A-22) i que es troba al bell mig del camí de la Llengua Eixuta, camí que ressegueix el traçat d'aquella antiga via que anava des de Tarraco, passant per Ilerda i acabava a Osca.

Recreació d'un estendard romà situat al bell mig de la via romana que passava prop d'Almacelles